

ORSZÁGÉPÍTŐ

A Kós Károly Egyesülés folyóirata

ÉPÍTÉSZET | KÖRNYEZET | TÁRSADALOM

▶ A FÜZÉRI VÁR REKONSTRUKCIÓJA

▶ FŐÉPÍTÉSZEK

Radványi György DLA

- ▶ A budai Várpalota újjáépítéséről
- ▶ Belsőépítészeti | Zsigmond Ágnes
- ▶ Vándorokból mesterek | Kovács Ágnes
- ▶ Szentesi Anikó
- ▶ Gyermek alkotókör | Somody Beáta

2016
02

KÓS
KÁROLY
EGYESÜ
LÉS

ÉPÍTÉSZET | KÖRNYEZET | TÁRSADALOM

✘ A füzéri fellegvár rekonstrukciója

Reconstruction of the Citadel in Füzér

- 06 „Vár állott, most köhalom...”
– Gondolatok Füzér várának rekonstrukciójáról [Várkonyi Gábor]
- 10 Fellegvár-rekonstrukció, Füzér [Rudolf Mihály]
- 16 A füzéri vár enteriőrjének rekonstrukciója [Dr. Lukács Zsófia]
- 18 A füzéri vár legújabb kiépítéséről [Bereczki Zoltán]

✘ Főépítészek | Master Architects

- 22 Interjú Radványi György főépítéssel [Csóka Balázs, Terdik Bálint]
Interview with Master Architect György Radványi
- 29 A Magyar Nyelv Múzeuma [Nyiri Péter]
- 32 Miért kell újjáépíteni a budai Várpalotát?
– Kerekasztal-beszélgetés
[Pötzner Ferenc, dr. Rostás Péter, Varga-Ötvös Béla, Dévényi Sándor, Csóka Balázs]
Why the Buda Castle Palace Needs Reconstruction?
- 40 A budavári Szent Jobb-kápolna viszontagságos története [Szűcs Endre]
History of the chapel of the holy right
- 43 Földépítészet – földépítés
– Nemzetközi szakmai napok Franciaországban, 2016 [Radev Gergő]
Earth-Architecture and the Use of Soil for Constructions
International meeting of professionals in France, 2016
- 44 Szentlélek-templom, Veresegyház [Nagy László]
Church of the Holy Spirit – Veresegyház
- 47 Zsigmond Ágnes – belsőépítészeti munkák
Ágnes Zsigmond – Works of interior design
- 55 Vándorpályázat – Budafapusztai Arborétum, fogadóépület [Várnai Bence]
Itinerant Competition – The reception building of the Botanic Garden in Budafapuszta
- 56 Interjú Szentesi Anikóval [Bata Tibor] Interview with Anikó Szentesi

✘ Vándorokból mesterek | Itinerants Turned Masters

- 60 Interjú Kovács Ágnessel [Erhardt Gábor] Interview with Ágnes Kovács
- 66 Furmint alkotóház és élményközpont, Mád [Fábián Rigó Tamás]
Furmint art house and entertainment centre, Mád
- 70 Gyermek alkotókör a Józsefvárosban – Interjú Somody Beátával
[Csernyus Lőrinc, Dénes Eszter]
Creative Course for Children in Józsefváros – Interview with Beáta Somody
- 76 Hírek News

A Kós Károly Egyesülés negyedéves folyóirata.
Kiadja az Egyesülés nevében
a Kós Károly Alapítvány.

Kós Károly Alapítvány

1034 Bp., Kecse u. 25.
Bankszámlaszám:
10402166-21629530-00000000
Adószám: 19193580-2-41

Felelős kiadó:

Dévényi Sándor és Zsigmond László
Alapító főszerkesztő: † **Makovecz Imre**

Főszerkesztő: Dévényi Sándor
Felelős szerkesztő: Dénes Eszter
A szerkesztőbizottság tagjai:
Csóka Balázs, Herczeg Ágnes, Jánosi János,
Szűcs Endre, Terdik Bálint
Lapterv és tipográfia: Vízvárdi András
Angol fordítások: Móra Zoltán
Nyomás: Progresso Print Kft., Budapest

Honlap: www.orszagepito.hu
ISSN 0866-0069

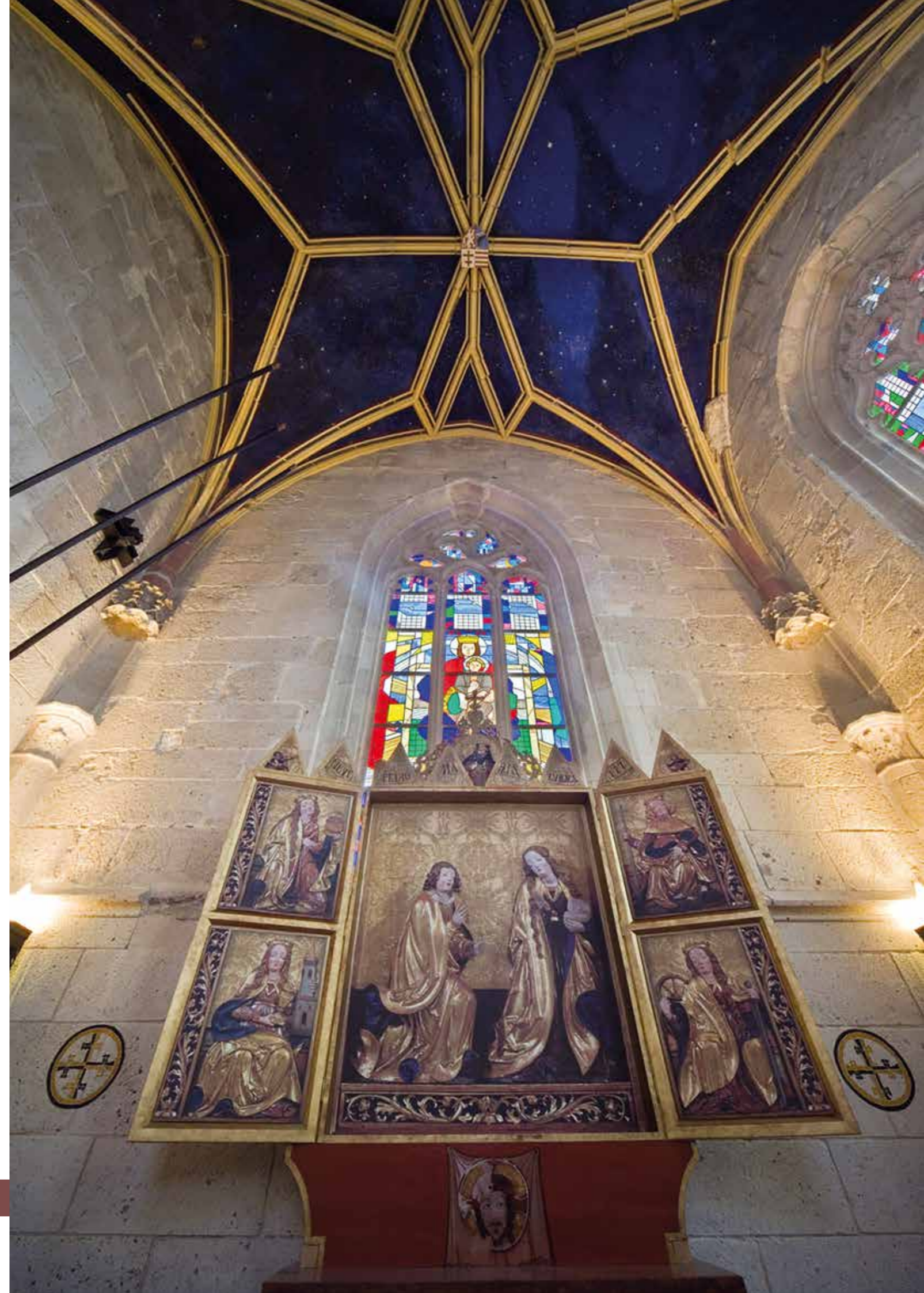
A lap előfizethető átutalással, az Alapítványtól
igényelt csekken vagy személyesen.
Ügyintézés, régi példányok árusítása:
Artbureau Kft.

1065 Bp., Nagymező utca 4. I/128.,
telefon/fax: (+36 1) 322-0677;
e-mail: haabkatalin@gmail.com
Egy szám ára: 800 Ft
Előfizetési díj a 2016. évre 3000 Ft,
külföldi előfizetőinknek a
postaköltséget is felszámítjuk.

nká MMA

Támogatók:

MAGYAR MŰVÉSZETI AKADÉMIA
NEMZETI KULTURÁLIS ALAP
Bonex Építőipari Kft., Arker's Stúdió Kft.,
Farkas Építésziroda Felületkémia Kft.
Forma Rt.

INTERJÚ RADVÁNYI GYÖRGY FŐÉPÍTÉSSZEL

Csóka Balázs, Terdik Bálint | Fotó: Szoboszlay Marcell

Radványi György DLA (1949)

1973 Budapesti Műszaki Egyetem
Építészmérnöki Kar

1998 DLA fokozat

1973–1980 főisk. adjunktus, PMMF

1980– tanársegéd, BME

Középülettervezési Tsz.

1983– adjunktus, BME

Középülettervezési Tsz.

1992– egyetemi docens, BME,

Középülettervezési Tsz.

1992–2004 tanszékvezető-helyettes, BME,

Középülettervezési Tsz.

2000–2001 megbízott tanszékvezető

2014– címzetes egyetemi tanár, BME
1990– a francia nyelvű képzés kari felelőse
1982–2007 meghívott előadó,
BCE Táj- és Kertépítészeti Kar

2006– Sátoraljaújhely főépítésze

2007– Füzér főépítésze

2008– Tokaj-Hegyalja Világörökségi
Tervtanács tagja

1998 Ybl-díj

2008 Sátoraljaújhely díszpolgára

2010 Möller István Jubileumi Emlékérem

2015 Magyar Művészeti Akadémia

Építőművészeti díj

› Az ön életében kiemelkedő szerepe van a tanításnak, a pedagógiai szemlélet főépítési munkájában is megnyilatkozik. Kik voltak a mesterei, és hogyan alakult ki szoros viszonya az egyetemi katedrával?

Egyetemi tanulmányaim során rám legnagyobb hatással Hofer Miklós professzorom volt a Középülettervezési Tanszéken. Szívesen emlékszem Kuba Gellért tanár úr ipartanszéki konzultációira, ő bátorított rajzban és akvarellekben érlelt részletek kidolgozására, és rengeteget jelentettek Pattantyús-Ábrahám Ádám tanár úr szemléletformáló, alapos szerkezeti konzultációi. Vele azután később is igen szoros szakmai, baráti kapcsolat alakult közöttünk, legkedvesebb munkáimat segítette statikus tervezőként. Az egyetemi évek után jött a mélyvíz. 1973-ban végeztem, majd rögtön Pécsre hívtak tanítani az akkor induló Pollack Mihály Műszaki Főiskolára. Nem lehetek eléggé hálás a sorsnak, hogy belecsoppenhettem a város életébe, amelyet áthatott a Pécsi Műhely intenzív szelleme. Első tervezési feladataim történelmi környezetbe készültek. E munkák során számos neves iparművésszel kerültem közvetlen kapcsolatba, fantasztikus légkörben éltem. Három évvel a diploma után ösztöndíjjal mehettem Franciaországba, a marseille-i építészkarra. Paul Quintrand tanszékvezetőmnek köszönhető, hogy

ajánlásával eljutottam a legjobb építészkolákba, a legjelesebb építészirodákba, a legnevesebb építészekhez (Bernard Duprat, Françoise-Hélène Jourda, Gilles Perraudin, Jean Prouvé, Jean Renaudie, Ricardo Bofill), a 70-es évek második felének sztárépítészeit hallgattam, felejthetetlen időt tölthettem André Wogenscky irányítása alatt a Le Corbusier Alapítvány archívumában, ami óriási élmény volt. Ezek a találkozások voltak a „mestereim”. Hazatérésemet követően sokat hasznosítottam tanulmányaimból, ebben a főiskola is támogatott. Egy főiskolai tervezőteammal rengeteget pályáztunk, nagy örömmre Hofer Miklós mellett is dolgozhattam különböző pályázatokon. Azt, amit építész nevelés terén kapni lehet, tőle kaptam. A későbbi találkozások közül kiemelném Plesz Antallal való kapcsolatot, akihez sok kedves emlék fűz. Vannak építészkolák, műhelyek, sokan – kitanulva a mester minden fogását – egy építész mellett érnek be, majd kialakítják saját világukat. Én inkább a tanításra voltam ráhangolódva, és a továbblépéshez ezek a találkozások segítettek hozzá. A tanításban találtam meg az igazán nekem való terepet: inspirált, hogy kinek-kinek a kibontakozásához hozzáadhassak valamit. Emellett pedig megszólaltam, ahol tudtam, ezért kapott fontos szerepet a főépítészkedés.

› Vonható-e párhuzam egy egyetemi konzultáció és a főépítészeti közreműködés között?

Egy komplex terv esetében nekem, mint oktatónak végig kell vezetnem a hallgatót azon az úton, amelyet a tervvel be kell járnia. Ezért lesz az az ő saját terve és nem az enyém. A főépítéssel való beszélgetés már a való élet terepe, egy szakmai, bizalmi konzultáció, figyelembe véve a hivatal elvárásait. Egy főépítésznek a jogszabályokban jártasnak, jogszabályi olvasatban biztosnak kell lennie, de a száraz jogszabályokon alapuló vélemény nem útmutató jellegű. Szabadságot kell adni a keretekhez, és az egyes helyi keretek és lelkületek közötti különbségeket kell észrevenni. Ebben van szerepe a rávezető konzultációnak. Csak tiltással, kompromisszum nélkül nem megy. Igaz, hogy ez már az egyetemi nyelvezettől eltérő dialógus, amelyet másképpen kell bonyolítani. Ebbe bele kell tanulni. Az építésügyben megindult új szabályozás során formálódnak, rendeződnek a sorok, és egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a településképi szempontok. Ma a tervező a legnagyobb felelősség. Egy ilyen rendszerben a főépítésznek közvetítő, segítő feladata van, amelyhez folyamatos konzultációs jelenlétre van szükség. Tokaj-Hegyalja világörökségi területén sikerült ezt megszervezni: minden településhez konzultációs építészeti kört rendelt a tokaj-hegyljai világörökségi bizottság.

FŐÉPÍTÉSZEK

Sátoraljaújhely, Füzér

Radványi György DLA

◀ Belváros a Nagytemplommal

Sátoraljaújhely polgármestere: vállalom el a főépítési tisztséget. Örömmel mondtam igent, azzal a feltétellel, hogy megvárjuk, amíg végigfut a széphalmi munka. Megbízottként vállaltam el a főépítési státuszt, eleinte heti egy, majd igény szerinti időbeosztással.

► **Nem sokkal azután Füzérről is érkezett egy felkérés.**

A Sátoraljaújhelyben elindult munkák nyomán kerestek meg Füzérről, hogy a fejlesztési elképzeléseik összehangolásához szeretnék felkérni főépítésznek. Eleinte képtelenségnek tűnt a két megbízást időben összeilleszteni, végül a polgármester felajánlotta, hogy akár szombaton is mehetnek... Ekkor még élt édesanyánk, így vele tölthettem a hétvégéknek egy részét, őt pedig megnyugtatta, hogy a fia nagyrészt hivatalból van ott, és nem a családjától rabolja el. Harmonikusan sikerült megoldani az ingázást családom támogatásával. Örömmre ők is szeretnek ott lenni.

► **Milyen feladatai voltak Füzéren?**

A feladatok súlya alatt derült ki számomra, hogy nem csupán egy rendezési tervet kell felülvizsgálni, hanem fel is kell térképeznem, hogy az adott közösségen belül kinek, milyen gondjai vannak. Mindehhez a korábbi városépítési stúdiókat mesz-

► **Bő egy évtizede Sátoraljaújhely város és Füzér község főépítésze, tevékenységét 2008-ban Sátoraljaújhely városa díszpolgári címmel ismerte el. Hogyan kezdődött megbízása?**

Sátoraljaújhelyhez családi kötelék fűz. Anyai dédapám egykor a helyi iskola igazgatótanítója volt, munkájának elismeréséül kapott lehetőséget a piarista templommal szemközti telken a maig meglévő családi otthon építésére. Nagyanyánk Kassán ismerte meg nagyapánkat, a történelem viharai folytán határon kívül rekedtek... Az újhelyi ház azonban megmaradt, őrizzük; jómagam pedig mindig is követtem a város sorsának alakulását. Műegyetemi tanárként rendszeresen vittem magyar és – a francia nyelvű képzés felelőseként – francia hallgatókat Zemplénbe. Mivel elég távoli célpontról van szó, ezek rendszerint hosszabb tanulmányi kirándulások voltak, melyek a város behatóbb megismerésére adtak lehetőséget. Korábban nem a mai rend szerint zajlott a komplex tervezés folyamata. A tanár megtalálta a maga érdeklődési területéhez legközelebb eső programot, amelyet lehetőségként felkínált a hallgatóknak. Sok újhelyi terv készült, ezeket mint ötleteket – készítőjüket nevesítve – az önkormányzat számon tartotta. A későbbiekben ezek a tervek esetleg komolyabb turisztikai

fejlesztést megalapozó tanulmányokként szolgáltak. Egy ilyen fantasztikus hallgatói kiránduláshoz kötődik a Magyar Nyelv Múzeumának megbízása is. Széphalmon maga a múzeum igazgatója vezetett végig bennünket, miközben megfogalmazódott az igény a Kazinczy emléket továbbvivő, a magyar nyelvi mozgalmakat évente befogadó intézmény építészeti programjának megalkotására. Már engedélyezés alatt volt a terv, viszonylag sok nehézséggel, amikor megkeresett Szamosvölgyi Péter,

▲ A Kossuth tér a Nagytemplommal

◀ A Városháza

szé meghaladó elmélyedésre volt szükség, hogy az érintett rendeleti körökbe megfelelő szinten beléssak, és így rövid, érdemi hozzászólásokra és elfogadható időn belüli korrekciókra nyíljon lehetőségem. Akkor még rugalmasabb kezelésre volt lehetőség a településrendezés terén, ma már akár fél évet is igénybe vehet egy ilyen procedúra, ha egyáltalán lehetőség adódik a javításra.

► **Hogyan fogadták a helyi tervezők az ön főépítési munkáját, a már említett konzultációs lehetőségeket? Ismerték ezt a metódust, esetleg az elődje is alkalmazta?**

Előttöm főmérnöke volt a városnak, aki otthon volt az igazgatás vonalán a dolgok napi rendezési szintjét kereső hozzáállással. Élő adattárként kezelte az egész várost, gyorsan, nagyvonalúan oldotta meg az épp felmerülő problémákat. Ez a szabályozási tervekben is látszott. Hihetetlen jó helyzetben voltam: a város fiatal, meghatározó tervezői között egykori egyetemi tanítványaim dolgoztak. A folyamatban lévő munkák során megismert kollégákkal pedig nagyon szerencsés helyzetek hoztak össze. Szinte egyszerre kerestük egymást: én kerestem a találkozási lehetőséget a városban tervezőkkel, de ők is felkerestek. A hivatalom nem úgy nézett ki, mint az egyetemen, ahol megörökölhettem Weichinger professzor úr szobáját, és ott élhettem önálló egyetemi életemet. Itt egy hivatalvezetővel osztoztam egy irodán mint megbízott. Aki hozzám bekopogtatott, az tulajdonképpen az építéshatósági osztályra jött, és ez volt az érdekes, hiszen a hatóság és a főépítész két külön világ... A főépítész nem hatóságként van jelen egy város életében, véleményformálóként és tanácsadóként kell segítenie a munkát. A közös iroda végül érdekes és jó légkört eredményezett.

► **Voltak viharos időszakok?**

A konzultációra az ember nagyon sok energiát fordít. Azt nem mondom, hogy nincsenek viharos időszakok, de úgy vélem, mindenki érezhette, hogy mindig az adott ügy továbbsegítéséről volt szó. Volt, hogy a hivatallal kerültem konfliktusba. Néhány esetben, védve a településképet és a helyi értékeket, éltem főépítési vétőjogommal. Előfordult, hogy az ügy bíróságra került, ahol végül az építettnyert. Ezeket a helyzeteket is meg kell tanulni kezelni. Ma már anekdotaként emlegetik azt az esetet, amikor egy felújítás során nem értettem egyet az alkalmazott burkolattal, sem épületfizikai, sem esztétikai szempontból. Az előzményeken okulva állásfoglalásomban kiemelttem, hogy ugyan kifogást nem emelek, de amint eléri az egy négyzetmétert a lepotyogó elemek mértéke, akkor az épületen javító-felújító munkát nem lehet végezni, hanem a főépítési véleményben leírtak szerint, az eredeti homlokzati megoldást kell helyreállítani. Természetesen elkezdtek potyogni az elemek. Ezzel a fogással pedig érvényt lehetett szerezni az eredeti szándéknak.

► **Az eddigiek alapján érezhető, hogy a polgármesterek értették és értékelték a munkáját.**

Többször voltam ösztöndíjjal Franciaországban. Ottani barátaimmal beszélgetve szóba került főépítési működésem. A szó megfelelő fordításán dilemmázva rá kellett jönnöm, hogy ez nem más, mint a polgármester főtanácsadója. Ha ezt szó szerint vesszük, és valaki ebben a formában tudja magát elfogadtatni, kapcsolatot kialakítani egy településsel, akkor meggyőződésem, hogy eredményes lesz, mert szerepe a helyén van. Ez persze kölcsönös kell hogy legyen. Sokszor nem biztos, hogy első körben érvényesíthető a szakmai ol-

▲ A pálos-piarista templom

► **Sikerült ezt a gondolatot érvényesíteni, eredményeket elérni?**

Azt gondolom, hogy – nem terhes kompromisszumokkal – igen. Nehéz volt ellenállni a raktáruháznak, le kellett választani

◀ A Kossuth tér a Városházával

egy területet, ahol ez konfliktusmentesen megvalósítható. Ráadásul a tulajdonosi viszonyok többször változnak. Szerencsés, ha a szabályozások előrelátóak, és a megkívánt és a megengedett között megtalálják az egyensúlyt. Sátoraljaújhely fontos közigazgatási és kereskedelmi központ volt, ennek köszönhetően vívta ki előkelő státuszát a múlt század elejére. A városvezetés jól látta, hogy az egyensúly érdekében megengedhetetlen, hogy a belső területek szétrobbanjanak a nagy felületű kereskedőlétesítmények miatt. A jelenlegi területen is megtalálták számításait a kereskedők, csakúgy, mint a belső területek kis üzletei – ez pedig mindent igazol.

► **Milyen jelentős változások történtek a város életében az elmúlt húsz évben?**

Az elmúlt húsz év csak változásokról szól: megújultak, korszerűsödtek a legjelentősebb közintézmények, megújultak jelentősebb műemlékek, megkezdődött a vár feltárása, köztéri alkotásokkal gazdagodott a város. Kiépült az árvízvédelmi rendszer, elkészült a közműhálózatok és az úthálózat jelentős részének korszerűsítése, ipari park épült. Kialakulóban egy új kereskedelmi központ, szállodai férőhelyek bővültek. Folynak a lakóépületek energetikai korszerűsítései. A régió legjelentősebb sport- és szabadidős fejlesztései zajlanak a Magas-hegyen. Rendkívül sikeresek a hagyományosnak számító Sátoraljaújhelyhez kötődő rendezvények, gazdag és sokszínű a kulturális élet. A közintézményekben, közterületekben rejlő adottságokra alapozva, a városvezetés fáradhatatlan munkálkodása eredményeként állandó, vagy egyre növekvő látogatottságot vonzó programok, az azokhoz tartozó közönségkiszolgáló létesítmények fejlesztései rendre új feladatokat jelentenek. Ugyanakkor a legnagyobb horderejű intézkedés az átmenő forgalom megszüntetése volt. Ennek előkészítése még idekerülés előtt elindult, de a megvalósítás már a megbízatásom idejére esett. Roppant nehéz volt menedzselnie a városnak ezt az időszakot. Sok kereskedőnek ez a változás megnehezítette az életét, profilt váltott, vagy fel kellett adnia üzletét a megváltozott

forgalmi viszonyok miatt. Nem volt felhőtlen időszak, de mára már mindenki áthangolódott a forgalommentes városközpontra. Az itt élők rájöttek, hogy ez egy egészen más – tisztább, élhetőbb – életteret eredményezett.

► **Miként lehet átvészelni egy ilyen időszakot?**

Fől kell tudni készíteni egy ilyen változásra a település összes lakóját, hogy ne egyfajta beletörődéssel fogadják a terveket, mert abban mindig ott vannak az ellenhangok, hanem érezzék úgy, hogy cselekvő részesei a folyamatnak. Ehhez megfelelő szakember kell, és erre a települések nagy része ma még nem készült fel. Éppen ezért a várható változásokat és ezek hatásait nem igazán tudják kézben tartani. Sátoraljaújhelyen mind a polgármester, mind az alpolgármester és titkársága nagyon aktív volt, a lakossági tájékoztatás jól működött. Ráadásul itt egy településszövetségről van szó, melyet Sátoraljaújhely, Széphalom, Károlyfalva és Rudabányácska alkotnak, sajátos, önálló világgal. Megtartani valamiféle önállóságot és jó szellemben kezelni az összetartozást: komoly feladat. A hovatartozás fontosságát jól példázza az utcatáblák helyi rendszere: a sátoraljaújhelyi címer mellett megjelenik az adott települési címer, az adott történelmi városrész neve, végül az utcanév.

▲ Magas-hegyi Falmászóközpont. Építész: Radványi György, 2015, fotó: Radványi Mihály

► **Miből tud építkezni a település? Mennyire jelentős a munkaerő-elvándorlás, megtartó erő-e a szőlőművelés?**

A borászat és a borkereskedés ma is jelentős szegmens. Valamikor Sátoraljaújhely a borforgalmazás északi központja volt. Egyik komoly létesítménye a jelenleg romos állapotú, de a közeljövőben helyreállítani kívánt Bor templom, azaz az egykori Állami Közpince. Az épület 1913-ban épült Váczy-Hübschl Kálmán tervei szerint; igaz, korábban sokáig Toroczkai Wigand Edének tulajdonították. A nagy filoxérajárványt követően, óriási állami beavatkozásként a helyreálló borforgalmazáshoz kötődő feladatokat volt hivatott összefogni. A közel háromezer négyzetméteres pince, a chateau-szerű kereskedelmi központ közvetlen iparivágány-csatlakozással rendelkezett, laborokkal, díszes árverési teremmel. Az intézmény a történelem vihariban elhalt ugyan, de mint háttér, ma is fontos továbbélési lehetőség, melynek fellesztésén dolgoznak tulajdonosai: a történelmi emlékek és értékek iránt elkötelezett, az együttes megmentéséért fellépő tulajdonos és az időközben örvedetesen tulajdonba lépett önkormányzat. Az ipari park gyártócsarnokaiban működő cégek a környék jelentős munkaadói. Mindemellett igen komoly középiskolai élet zajlik itt többnyelvű és szakirányú képzéssel,

▶ Részletképzés és kompozíció – hallgatói felmérési rajzok

és alakulóban van a felsőfokú képzés, mely a várost igen jó helyzetbe hozza. Az új idők fejlesztései nyomán előrelépést jelentenek a turisztikai vonzerőt növelő közvetlen iparivágány-csatlakozással rendelkező központok. Valamikor nagy élet volt a Magas-hegyen. Síterepe ugyan nem számít a legnagyobbaknak és a leghosszabbaknak, de nehézségi fokát tekintve embert próbáló. Mára rátelepültek különböző szabadidős attrakciók (libegő, bobbálya, téli-nyári sípálya, kalandpark, hófánkpálya kilátó, kabinos kötélpálya, átcsúszók, falmászóközpont, korcsolyapálya, tanösvény), amelyek nagyszámú látogatót vonzanak. Fontos új fejezet nyílik a város életében a vár feltárása révén. A kulturális fejlesztések pedig a vendéglátásra és a szálláshelyekre is hatással vannak.

► **A város először a trianoni, majd a II. világháborút lezáró békediktátum következtében külső területei egy részét elveszítette, vasúti csomópontból perifériára került végállomás, határváros lett. A rendszerváltás milyen hatással volt a település társadalmi életére?**

A rendszerváltozást követően a piarista rend megkapta a lehetőséget egykori iskolaközpontjának visszavételére, ám kapacitás hiányában csak a rendi életet és a kollégiumot tudták újraindítani, az iskola működtetését nem vállalták. A város lelki életében ez, valamint a hátrányítás nagy fellendülést hozott, erős közösség szerveződött a templom köré. Ami a hitéletet illeti, Sátoraljaújhelyben kiemelkedően fontos szerepe van a római katolikus egyháznak, a görög katolikus hívek közösségének, a református egy-

háznak. Egykor jelentős szerepet játszott a zsidóság, melynek mind a kereskedelemre, mind pedig a városfejlesztésre roppant erőteljes hatása volt. Mára helyi hitélet alig van, de minden évben jelentős időszak a város életében a csodarabbi sírjának látogatása a régi zsidó temetőben. Veszteség a település számára, hogy a valamikori nagy zsinagóga elpusztult, a kis zsinagóga összeomlott, felújítását végül a város kezdeményezte. Példa ez a város teljes szellemiségét felvállaló önkormányzati gondolkodásra.

► **Milyen hiányosságai vannak a városnak?**

Egy nagy hiánya van: a tömegközlekedés. Távolsági buszok mennek át Új helyen, a kisvasutat sajnos felszámolták 1980-ban. A Hegyközt és a Bodroghelyi összefogó kisvasút hallatlan forgalmat bonyolított a piacozás háttéréként, s ezt a buszközlekedés nem tudta pótolni. A kisvasút nyomvonalának egy része a városközpont rekonstrukciója során összefogott egybefüggő térsorral és a kerékpárúttal végképp eltűnt. A Hegyköz – így Füzér is – a kisvasút vesztese: egykor Füzérkomlósra járt a kisvasút, ahonnan már csak egy „sétányira” volt Füzér. Alapvető fejlesztésre lenne szükség már a füzéri vár rekonstrukciója okán is, de a környező településekkel összefogva, társulásokban működve. Fontosnak tartom még a zöld területek kezelésének kérdését. A településeken országos szinten sem értük el, hogy a főkertésznek valós szerepe, a zöld területeknek gazdája legyen. Nincs eszköz még a kezünkben, hogy – egy új helyi példával éljek – egy

matuzsálem korú fenyőt megmentsünk a kivágástól, ha a másik oldalon áll egy szakértői vélemény, miszerint káros lehet a szomszédos épületekre, noha erre több megoldás is létezne. Érdeklenség, hogy az egyik legelső környezetvédelmi törvényünk éppen Zemplénhez kötődik. A füzéri Remete-hegy környékének prosperáló tevékenysége volt az üveg- és porcelánkészítéshez nélkülözhetetlen hamuszírfőzés, melyhez számlálatlanul vágták ki az erdő fáit. Ezt egy Mária Terézia korabeli rendelet állította le, mely egyfajta aránnyra hívja föl a figyelmet. Ma az országban rengeteg erdősz, területét jól kézben tartó gazdaszemes, szőlőtulajdonos van. Mégis azt látjuk, hogy a városi köztereket, településképpileg fontos fasorokat és a vidék képét meghatározó táji egységeket tulajdonképpen nem tartja kézben senki. A Kertészeti Egyetem jó tábortokat szervez, remek hallgatói dolgozatok születnek, és a kormányhivatalnak is törekvése, hogy egy tájképvédelmi program elkészüljön, de ez ma még nincs megfelelően kezelve. Hiába a számos „Tiszta udvar, rendes ház”, vagy a „Virágos város” díjak sora, ez ma még hiányzik a közzgondolkodásból.

► **Főépítésként mi a véleménye a füzéri vár rekonstrukciójáról?**

Kellenek ezek a példák, a „nekünk a romok jutottak” helyett igenis helyben meg lehet mutatni azt az egykori gazdagságot, amelynek konkrét vizuális megtapasztalásáért eddig külföldre kellett utazni. Ha túl leszünk már a sokadik ilyen munkán, akkor el lehet gondolkodni, hogy

◀ Bortemplom, egykori Állami Közpince.
Építész: Váczy-Hübschl Kálmán, 1913

milyen eszközökkel lehet még dolgozni. Füzér esetében van egy alsó és egy felső vár. Két különböző nyelvvel, különböző szemlélettel és építészeti eszköztárral készültek, ami azt mutatja, hogy bizony igen sok olvasatban lehet a dolgokról beszélni. A vár az 1600-as évek második felétől romként volt ismert. Megható pillanat volt, amikor a kapunyitás alkalmával ketten is képviselték magukat egykori birtokosai, a Perényiek és a Károlyiak közül. Ők maguk tárták ki elsőként a két kapuzárnyat. Kárpótlás és egyfajta elégtétel ez, hiszen kirádirózták az életünkben ezt a kort és megtapasztalható emlékeit. A füzéri képviselő-testület Horváth Jenő polgármester vezetésével még a szélfúttá várkapólnában tette le esküjét, mert ezt a helyszínt érezte hitelesnek. Aki odafigyelt erre, az a kétkedő hangok ellenére meghallotta ennek az üzenetét. Füzér polgármestere nemcsak főépítést alkalmazott, hanem egy kis településfejlesztési irodát épített fel a céljai érdekében. A füzéri várról – a több évtizedes feltárási időszaknak, leletekben gazdag régészeti kutatásoknak köszönhetően – értékes anyag s részletes, pontos inventáriumok álltak rendelkezésre. Ezek alapján készült egy ismeretterjesztő célú elméleti rekonstrukció Kelemen Bálint, Mehrl Nándor gondozásában, Oltai Péter, Simon Zoltán, Mlakár Viktor, Szekér György konzultációi mellett, ami azután – sajnos nem teljes pontossággal – a várépítés alapjául szolgált. Természetesen a leírásokat nem lehet tervekkel azonos értékűen kezelni, azonban érzékeny olvasatuk nyomán egy feltételezhető képről szólnak, s a történelmi képre „éhes” olvasó számára

ra élmény ezt megtapasztalni! Szükség volt erre az élményre, különösen azért is, mert közel 100 évvel ezelőtt már kezdeményezték a jó füzérik a vár feltárását, helyreállítását. Látni kell azt is, hogy a település a vár minden apró fejlesztését eddig is bekapcsolta, kihasználta rendezvényeihez, élő helyszínné varázsolva azt. Mára elkészült az alsó vár a felvonóhíddal, a falépcső a sziklalépcső felett, a teljes közműellátás, a felső vár, a déli várbástya, valamint a Vár-hegy körül vezető, természeti látványosságokat feltáró sziklagyep-látogató ösvény, a várparkoló. Maradtak persze feladatok: a vár teljes körű hasznosításához tartozó épületek helyreállítása, a fogadó létesítmények, a várudvar kialakítása a felső várban, valamint a felső vár közvetlen megközelíthetősége, a vár felé vezető út derekán található várpincék feltárása, hasznosítása. Mindez már a vár mai rendeltetésre hangolásáról, így többről, másról is szól, mint arról, hogy melyik lehetséges történelmi képet ragadták meg a 2010-es évek derekának várépítői.

► **Mi a véleménye a helyben történő tervezésről? Összeférhetetlen-e a főépítési státusszal, vagy éppen hogy a mintaadás legjobb eszköze?**

Néhány helyi feladatot elvállal az irodánk, de nem ez tölti ki tervezői praxisomat. Szívesen kapcsolódom be a fejlesztési feladatokba. Például az új helyi falművészeti központ előzménye egy tanítványom, Horváth Katalin remek komplex terve volt. Nem utasítom el mereven a helyi megkereséseket, de nem az első helyre teszem őket. Sátoraljúj helyen ezt következetesen be is tudom tartani, Füzér esetén viszont többször engedtem a kérésnek, hogy kisebb feladatokba bevonjanak, elsősorban az idő szorítása miatt. Ennek ellenére úgy érzem, ott is sikerült megtalálni az egészséges egyensúlyt.

Főépítésként az ilyen tervezések során egyértelműen letettem a voksomat a régi és az új viszonyát illetően. Sok olyan feladat van, ami többek kezén átfut, mire sok év múlva pályázati támogatást kap. Ilyen esetben mindig előkerestem az előzményeket. Amennyiben a tervező eredeti elképzelése az aktuális céllal egyező irányú, biztosítom számára a terepet. Szakmailag ezzel többet adhatok, mint ha egyszerűen átvenném a munkát. Ha van olyan feladat, amiben az ötlettől fogva jelen vagyok, akkor az az egész munkafolyamatra kiterjedő jelenlétet kíván.

► **Aktív főépítésként és oktatóként rendszeresen bevonja a hallgatókat a munkába?**

A komplex tervezési feladatokon túl a széphalmi emléksarnok rekonstrukciójakor a hallgatókkal mértük fel a kézműves munkákat a Részletképzés és kompozíció tárgy keretében. A nyári gyakorlatok, felmérő táborok során Sátoraljúj helyben számos, Füzéren szinte valamennyi házat felmérték a hallgatók, beleértve a kapukat, faragott díszeket, öntöttvas munkákat. Sok értékes hallgatói terv készült, például turisztikai fejlesztésekre, erdei iskolára, a malmokra, lovagitorna-pályára, kilátóra, menedékházra vagy fürdőre.

► **Mit ajánlana a főépítési hivatásra kacsingató fiataloknak?**

Feladataimat akkor oldottam meg, ha elmondhatom: sikerült. Ezt azonban nem lehet csak hivatalból intézni! Egyik legkedvesebb, a főépítéskedéshez kötődő élményem volt, amikor így szólítottak meg: „De jó, hogy itthon tetszik lenni!” Ha egy ember azon a szinten szeretne belefolyani egy település életébe, amit elvárnak a polgármester tanácsadójától, egy ilyen visszajelzés megerősíti. Mindenkinek azt ajánlom, ha van rá lehetősége, vállalja el ezt a feladatot!

A MAGYAR NYELV MÚZEUMA

Nyiri Péter | Fotó: Radványi György DLA

Építető:
B. A. Z. Megyei Önkormányzat

Építész: Radványi György DLA
Építész munkatársak:
Koncz Zsuzsa, Majoros Ádám,
Nemoda Zsófia, Stágel Soma,
ULYSSYS Kft., Valamint Építésziroda

Tartószerkezetek:
Dr. Pattantyús-Ábrahám Ádám,
Kádár Gergely Imre

Kertépítész: T. Zajacz Vera,
Kuhn András (Gardenworks Kft.)

Épületvillamosság: Sztankó József
Fény- és hangtechnika:
Elektroprojekt 2000 Bt.

Épületgépészet: Maróti Péter
Épületgépész munkatárs:
Kékesi András

Kivitelezés:
ZEMPLÉN KONZORCIUM 2008

INTERVIEW WITH MASTER ARCHITECT GYÖRGY RADVÁNYI

In addition to his work in architecture, György Radványi is also active as a teacher. Education is an integral part of his approach as Master Architect in Sátoraljúj hely, the once-prosperous trading town of Hegyfalva. As a recognition of his work, including such project as the Museum of Hungarian Language, he was awarded with honorary citizenship of the town. In his opinion, it is the duty of Master Architects to serve as opinion leaders and consultants to the community.